

ישום שמי, אבל הוא מאפשר עיכוב כמותי. בחודשים הראשונים לאחר הכיבוש, נרשמה הגירה בסדר-גודל של כמה אלפי איש ל- חודש. חלק זעיר מהם השתקע בגדה ה- מערבית, רובם המכריע עבר מזורחה. ישום שני של העוזבים נערך בגשר אלנבי. עד לפני מיספר חודשים, נהג ה- מימשל הצבאי לפרסם את סיכום תנועת- העוזרים את הגשר. עתה הופסק נוהג זה, והמיספר המדויק של תושבי-הרצועה העוב- רים את הירדן נשמר בסוד, כשם שאין מפרסמים את מספר העוזרים מהגדה ואליה. אם כן, מהו המיספר? אפשר רק לסמוך על תרגיל בחשבון אלמנטארי:

35 אלף היושבים בירדן, כתוספת כמה אלפים היושבים בגדה המערבית, ומיספר בלתי-ידוע של אלפים אשר היגרו מירדן לנסיכויות-הנפט וליתר הארצות הערביות. אם מורידים במקביל את חלקה של ה- הגזמה מן הסך של 100 אלף, אותו הזכיר המלצר — מחקרבים לסך הסביר של 65- 80 אלף.

★★★ המיספרים הרשמיים

קיימים גם נתונים רשמיים:
לפי רישומי סוכנות הסעד של האו"ם ישבו ברצועה, לפני כיבושה, 425 אלף איש. אין ספק שמיספר זה נופח במידה מסוימת, כדי לאפשר לפליטים להמשיך ולקבל מגות גם בשביל נפטרים.

בספטמבר נערך מיפקד-אוכלוסין בחסות ישראל. הסוקדים קבעו, כי ברצועה כולה ישושים 356,207 תושבים. האומנם עזבו, בין הכיבוש ביוני לבין המיפקד בספטמבר של קרוב ל-70 אלף פליטים? גם לכך יש תשור- בה רשמית-למחצה: מספר העוזבים באותם

חודשים, לפי רישומים ישראלים, הגיע ל- 24 אלף איש.

מיספר רשמי אחר, המבוסס על תנועת האוכלוסין, הוא זה של תושבי הרצועה ב- מאי 1968. המיספר מגיע ל-332 אלף. ישנם, על כן, שני מיספרים רשמיים של העוזבים: האחד מבוסס על נקודת-המוצא של סוכנות הסעד, השני מבוסס על סטייט-טיקה ישראלית. הראשון מתסכם ב-93 אלף עוזבים, השני ב-69 אלף עוזבים.

★★★ חופשיים לצאת

תושבי הרצועה היו, למעשה, כלואים במשך 20 שנה. אומנם יכול היה כל אחד מהם לצאת לביקורי-משפחה בארצות השכנות, או ללמוד באוניברסיטה זרה. צעירי רים רבים אף השתקעו בארצות ערביות מת- פתחות, שהיו זקוקות לבעלי-השכלה או ל- סכנאים. אבל כל הסוגים האלה של הגירה הסתכמו, בסך הכל, במיספרים זעומים. האוכלוסיה נשארה, ברובה המכריע, ב- מקומה. בראש ובראשונה מפני שמדיניות

מצרים היתה להשאיר אותה שם, ולא לאפי- שר למחנה העצום ועלוב-החיים של סליסי- פלסטין להתפורר. כל יציאה מהרצועה היתה כרוכה בסידורים פורמאליים רבים, בהשגת היתרי-יציאה ובהוכחת הכוונה לשוב לרצועה. בא יוני 1967 והביא עימו שינוי קיצוני. ממשלת-ישראל פרצה לרווחה את גבולות ה- רצועה. לתושבים ניתנה אפשרות לנוע חופ- שית בדרכים שהיו סגורות לפנייהם במשך כל אותן 20 שנה. תושבי-הרצועה יכול היה עתה לנסוע, בלי צורך ברישיון, לגדה ה- מערבית וממנה מזורחה לירדן. הכוונה היתה ברורה: לעודד את תושבי הרצועה לצאת ממנה מזורחה, לעבר הגבול הפתוח עם יר- דן, ומשם הלאה אל המדינות הערביות.

אפשר היה לצפות להתרוקנות מהירה של מחנות הפליטים. ואימנם ניצלו אלפים רבים את הפתח כדי לברוח מן הרצועה הנוראה. אבל מיספרם נפל בהרבה מן הצפוי. שלא

שני עוזבים על רקע בית-הקברות העתיק של העיר עזה

האם הרצועה מתרוקנת?

— מאת שלום כהן —

רוב הסחורה הוברת למצרים, אבל גם רוכי- לים קטנים הוציאו פרנסה לא רעה כמיסחר זעיר בין הרצועה לבין מצרים. הם שילמו את המכס המצרי על סחורתם, הוציאו כמה עשרות לירות מכל מסעורוכלות שיכלו ל- קבל בשבילו רישיון.

מיסחר זה מת מנות טבעי אך מכאיב. ה- מכס הישראלי הקים מחסומי-ביקורת, בהם מקפידים המוכסים ששום סחורה עזתית — פרט לדברים פשוטי-ערך — לא תעבור ל- ישראל. האיום על הקונה הישראלי גלוי: שלט מזהיר אותו כי כל סחורה שירכוש ברצועה — תותרם. לא שהוא יידרש לשלם מכס — אלא שהסחורה תותרם. ברור ש- מיספר המוכנים להסתכן בכך הוא זעיר, והסחורה נשארת בחנויות של עזה. הדייג היה מקור-פרנסה לא-מבוטל. עתה הוא ענף מדולדל, בעיקר מכיון ששטח- הדייג של עזה הוגבל בין הגבול ה- קודם מצפון, לבין אל-עריש מדרום.

עירוד שלישי: תגובות בימי-חזניות

ברצועה הפכו העוצר והחפוישים תופעה מרכזית בחיי התושבים. שכונות גדולות מוקפות בחיל, הגברים מועברים ל- מיכלאות ועוזבים סיגון קפדני, ארוך ומייגע. כנראה מתוך הנחה, שחבלנים הפועלים ב- רצועה אינם חוזרים באותו לילה אל מעבר לירדן, כי אם מתחבאים בקרב האוכלוסיה, ולכן מקפידים בחפוישים נרחבים.

לא במיקרה פרצו מהומות-המחאה של ה- נשים דווקא בעזה ולא בשכם או בחברון. היה זה אחרי מעצר סיטוני של מאות גבי- רים, תושבי השכונה המיזרחית של עזה, שנשותיהם יצאו להפגין. הפגנתן גררה עוד הפגנות — וייתות.

אחרי כל עוצר כזה, סיפר לי שייך בדואי מסביבות חאן-יונס, "אתה יכול לר- אות עוד כמה עשרות משאיות עמוסות פליטים הגושים את בתייהם." בין-שיחי ישב בכלא מצרי, באשמת הברחה שהוא נשבע כי נטפלה עליו לשוא. מפני שסירב לשלם שוחד, לא איכפת לישראל תישאר ברצועה, והוא מקפיד מאוד להבדיל בין בני הרצועה המקוריים לבין הפליטים. הוא מצהיר שהיה רוצה לראות את המחנות מתרוקנים — אבל לא בשיטה הזאת!

עירוד רביעי: מתן אפשרות להשתקע בגדה. ברור, כי מספר המשי- תקעים בערי הגדה או בחברה הזקלאית שלה אינו יכול להיות גדול. לכך דרושים אמצעים, ואם כבר מחליט בעל-אמצעים לע- (המשך בעמוד 20)

לדבר על תופעה נגדית: צעירים החוזרים לרצועה בצורה בלתי-חוקית.

★★★ עירוד ליוצאים מעזה

ביקורת המוני הפליטים במחנות-ה- חרפה היתה מובנת. אלה מהם שעזבו, עשו זאת, בעיקר, מכיון שהיה להם בן- משפחה בירדן או בארץ ערבית שכנה. ה- שאר החליטו להישאר במקומם, לראות מה ילד יום. רבים מהם זכרו את הכיבוש וה- נסיגה של 1956. הם גם האמינו, שכל עוד הם יושבים במחנותיהם, וכאים הם לקחת לפיתרון כלשהו של בעייתם; וכי ברגע ש- יפוצו לכל עבר — יאבדו את אחיותם ה- קלושה אפילו בעולם התיקחת.

אבל ממשלת-ישראל לא נתנה למצב לק- פוא. היא התחילה מעודדת את הפליטים לחשוב על תזונה.

● העירוד הראשון: תנאי-רעב.

מדיניות השכר והתעסוקה ברצועה שונה ל- חלוטין מזו שהונהגה בגדה המערבית, וה- שוני כולו לרעת הרצועה. שכר יום עבודה יומה הוא 2.40 ל"י — בעוד שבגדה היה מלכתחילה 4.80 ל"י, ועתה אף הועלה ל- שש ל"י. על כך, כמוכן, לא המושל הצבאי מחליט, אלא ועדת-המכ"לים לשטחים. ההסבר הרשמי, אותו שמעתי מדי פעם מפני האחראים: "רמת-המחיה בעזה ממילא ירודה. המחירים נמוכים יותר מאשר בגדה. חוץ מזה, יש לתושבי עזה ממילא מקור- פרנסה אחר — המזון של סוכנות-הסעד." פקיד ממשלתי אפילו עשה לי את החשבון הבא: "כל אחד שעובד אצלי מקבל גם סעד מהאו"ם בסך 15 ל"י לנפש לחודש. שבע נפשות ממוצע במשפחה: 105 ל"י הוא עובד 25 יום בחודש, לפי 2.40 ל"י; 60 ל"י. בנייה-משפחה מצליחים לגדל כמה ל- רות פה ושם — הוא כבר מגיע ל-200 ל"י- רות לחודש. כמו פועל-דחק אצלנו." הטיעון כוזב, כי עבודה יומה לתושבים הקבועים של הרצועה — לא לפליטים. כל- מר: מי שמקבל מנות-מזון מהאו"ם אינו מקבל עבודה יומה. פועל-דחק כזה גם אינו מקבל 25 ימי-עבודה לחודש, מדי חודש ב- חודשו. ואילו המחירים הרקיעו שחקים.

רית-הפרנסה. עזה עתה עסקים טובים בימי המצרים, מן היבוא החופשי שלה.

מכונת מעזה עוברת בדיקה, במחסום המכס בדרך לחברון. הנסיעה בכביש זה אינה טעונה רישיון, אך כל העובד נרשם בתחנת הביקורת. המכס עורך ביקורות קפדניות ביותר על סחורות העוברות לישראל.

ביקורת-מכס